

E4 Upcyklace

Co mají společného Marcel Duchamp, Pablo Picasso, norská alternativně rocková skupina Hurra Torpedo a televizní reportér Láďa Hruška? Ve všech případech se jedná o příznivce progresivní myšlenky upcyklace.

Upcyklace je proces přeměňování nepotřebných výrobků v nové materiály či výrobky lepší kvality. Nejde o práci s odpady. Využívá materiály ještě před tím, než se odpady stanou.

Ne vždy se upcyklace setká s úspěchem. První jmenovaný z našeho výčtu, dadaista Marcel Duchamp, se díky své upcyklace stal nesmrtelnou uměleckou ikonou. Jeho pisoár, který pořídil v železářství a který pověsil do galerie pod názvem "Fontain", odstartoval nekonečné diskuze expertů na téma, co ještě může být umění a co ne. Upcykloval také Pablo Picasso. Ten z vyřazeného cyklistického sedla a řídítek sestavil objekt známý jako „Býčí hlava“.

Hudební upcykleři Norové Hurra Torpedo se dostali dokonce do vánočních spotů jistého českého elektroobchodu. Hráli zde koledy na své oblíbené hudební nástroje - domácí spotřebiče. Jejich melodické pojetí „Pásli ovce Valaši“ na pračky a sporáky patří k světlejším okamžikům české reklamní tvorby.

Zato Hruška se svými vytrvalými pokusy přeměnit potravinový odpad na něco, co se dá jíst, ukazuje, že upcyklace má svá limita.

Zdroj: https://live.staticflickr.com/6086/6041693834_b4c1dd0dc1_b.jpg

Ale vážně. Snaha použít věci určené na odpis pro něco nového a užitečného není ničím novým. Doba komunismu upcyklaci přála. Vzhledem k tomu, že spotřební zboží bylo často nedostatkové, si mnoho lidí osvědčilo zvyk pomoci si různými způsoby. Češi se stali národem kutilů. Ukázalo se, že z vyřazených součástek jde postupně vyrobit šicí stroj, sekačku na trávu i funkční počítač. Film Ať žijí duchové demonstruje, že 12letý chlapec byl v té době schopen z dílů havarovaných automobilů sestavit vlastní vůz.

Že naši otcové a dědové upcyklovali, to ani sami nevěděli. Termín je totiž poměrně nový. Poprvé jej používá v roce 1994 Reiner Pilz z technologické společnosti Pilz GmbH. Odlišuje pojem upcyklace od klasické recyklace. Zdůrazňuje, že naše společnost

potřebuje spíše takovou recyklaci, která přinese vyšší hodnotu, než měl starý výrobek. To je princip upcyklace.

Ač je upcyklace termínem moderní, moderní doba paradoxně tomuto trendu nepřeje. Výroba spotřebního zboží se úzkostlivě snaží o to, aby upcyklace produktů byla možná co nejméně. Jedině tak je možné přimět zákazníky, aby kupovali nové a nové produkty. Vše se vyrábí zalisované, takže nahradit jednu vadnou součástku jinou je takřka nemožné. Klíčové komponenty v autě, například startéry, je oproti minulým dobám těžké opravit. V mobilním telefonu dnes nevyměníte baterku. Autor tohoto článku má špatnou zkušenost také s umyvadlovou baterií. Pokud se poškodí plastová kartuše uvnitř, pravděpodobně vám nezbyde než koupit celou novou baterii. Kartuši odpovídajícího typu v obchodech neseženete, protože pro další série baterií výrobce použil zcela jiné kartuše a původní model je k nesehnání.

Zdroj: <https://www.pxfuel.com/en/free-photo-xflgr>

Upcyklace má velký ekologický význam. Pracuje s materiály již použitými, mnohdy považovanými za potenciální odpad nebo vedlejší produkt. Upcyklace tedy nepřímo přispívá k omezení vzniku odpadu a napomáhá k ochraně životního prostředí. Ne vždy je snadné přijít na to, jak upcyklaci efektivně využít. Jde o odvětví, kde svou roli hraje kreativita. Duchamp a Picasso projevili kreativitu uměleckou, ovšem kreativita technologická či obchodní může vést k čistšímu životnímu prostředí, nižším nákladům za spotřební zboží a omezením dalších negativních vlivů konzumního životního stylu. Je zřejmé, že aktuální lineární nastavení výroby je vůči těmto snahám nepřátelské. Zároveň je ale zastaralé a pro životní prostředí škodlivé. Do budoucna proto bude zřejmě třeba, aby vznikl nový byznys nezávislý na tomto systému, který se bude opírat o zásady cirkulární ekonomiky.